

Erdei-Szabó István

Hajdani telek emléke

Régen, gyermekkorunk idejében,
jobb teleken derékig ért a hó,
s minden hóhányónak dolga akadt.

A Berettyó, a Sárréti és a Hamvas
befagyott, s a jégpáncél alatt
unalmukban számlálták
halpénzüket a halak.

Jobb teleken beszöktek
a Községháza udvarára
az elgémberedett nyulak, hogy
ne csak a harsogó levegő
után kapkodjanak.

Jobb teleken alagutat ástunk
a hóba, mikor már harmadnapja
szakadt az ég dunyháiból
az emészthetetlen falat.

Jobb teleken szüleink megtiltották,
hogy kitegyünk lábunk az udvarról,
mert elbujdokoltak az ösvények és az utak...

S mi mégis mindig kiteleltünk,
mert a hiúban ott volt a sonka,
a kolbász, a sajt s a szalonna.

S március idusán elolvadt a hó,
leszakadt a dárdás jégcsap,
kidugta fejét az árokparton
a gólyahír s a megbokrosodott papsajt.

S megjött újra elodázhatatlanul
Téltábornok elcsapott serege után
a tündöklő tavasz;
s mi önfeledten rohangáltunk
az utca porában-sarában,
mikor az égből arany-május
esője szakadt.

Sor/s/metsző

Valaki rühes démon
durván mellemre térdel,
s őrző angyalom élethalál
harcot vív gonosz szellemével.
Suhog és sújt az Idő,
fanyúvő csapásai alatt élek,
mígnem egyszer gyökerestől kitép
s a viharvert tájon
elvágódik velem együtt
az utolsó madárfészek.
S akkor majd eltékozolt
napjaim kidőlt fái közt
a rokotalan ének,
szülő- s halóföldet
talál magának és a fájdalom
eleven erdejének.

Magyarázkódás

Kiürül szívem éléskamrája.
Elfogyasztott életem roncsolt
véredénye lehull.
Visszaadom magam
a négy elemnek.
S leszek a tápláléklánc sója,
ahol férgek vesznek majd
magukhoz magyarul.

Pozsgai Györgyi

A fenyők mögött

Nővéremnek

*„Az idő az elbeszélés eleme, mint ahogy eleme az életnek;
oldhatatlanul kapcsolódik hozzá, mint a testekhez a tér.”*

Thomas Mann: A varázshegy

Budakeszi határában a 22-es buszra várva tekintetem elkalandozik, és a környező tájra tapad. Jobbra fordulok, arra, amerről jöttem. Meglengetik szívemet a magas, méregzöld fenyők. Úgy állnak egymás mellett, mintha arra rendeltettek volna, hogy elzárják a hegyi világot a kívül rekedt, sebesen folyó élet elől. Néhány hete rendszeresen járok az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetbe látogatóba. Az ok, ami ideköti figyelmem, drága nővérem amputációs műtétje, melyet egy drasztikus melanóma miatt hajtottak végre rajta.

Először el sem hiszi az ember, hogy közeli hozzátartozójával megeshet egy ilyen szörnyűség. Valósággal félelem lett úrrá rajtam, és az utolsó pillanatig reménykedtem: hátha tévedés, hátha másképp is lehet segíteni. Egyszerre hosszú évek peregnek le előttem. Látom, ahogy nővérem a falusi úton jön, egyre közeledik, s én felismerve őt, eszeveszetten szaladok elébe – úgy, ahogy vagyok, koszos kézzel a nyakába ugrom. Sok-sok kérdéssel záporozom, amire ő mosollyal, szeretettel válaszol. Odahaza anyukám már főzi a szombati kedvenc ételünket, a bablevest. Illata ma is itt gomolyog az orromban. Eszembe jutnak a szép kis ruhácskák, amelyekkel a tizennyolc évvel idősebb lánytestvérem mindig megörvendezettett. Életem első „bolti” babáját ringatom emlékezetemben; azt is ő hozta Pestről. Félig nyitott dobozban állt, tengerkék szoknyája, fehér blúza gyönyörű kontrasztot hozott létre, és szépen fésült szőke haja igazán elkápráztatott. Látom a laboratóriumban dolgozni, vagy Óbudán, amikor nagy szatyrokkal megrakodva jött haza a piacról. Az idő folytonosságát biztosítják, az ismétlődő ünnepi események – karácsonyok, névnapok, esküvők – elem varázsolódnak.

Miért kapaszkodunk az emlékekbe? Azt hittem, csak bennem peregnek le a régvolt pillanatok. Nem így van. Nővéremmel a látogatások során közösen is felidézzük a régi dolgokat. Talán ezekből a mozaikokból építi újjá az elme az életet, amelyet már másképpen kell élni a továbbiakban. A sors elvette a megszokott, csendes derűt, amely magában hordozta az optimizmust, a perspektívát. A megrázó események közepette bennem megjelentek azok a hiányok, amelyeket valamikor nem éreztem ennyire fontosnak, csak egy kis epizódnak az idő vonalán.

Mint például az „ötve partijaink” évente egyszer, mikor csak mi, nők elmentünk vagy a Mozart Cukrászdába vagy valamelyik teázóba. Ilyenkor elfelejtettük, hogy otthon várnak a házimunka „gyönyörei”, az idő pedig úgy szaladt, hogy észre sem vettük, lassan ránk esteledik. Találkozóink leginkább nyár elején, a szabadságom közeledtével történtek, ami még felszabadultabbá tette beszélgetéseinket. Ilyenkor sok mondanivalónk volt egymásnak. Könnyebben kiönthettük a lelkünket. Ezek a találkozók az igazi barátság mérföldköveivé lettek. Újabb villanás, és máris a régi szülői értekezleteknél lyukadok ki, amikor iskolás koromban anyukám helyett esténként ott ült a padban, és többnyire talán megnyugtató információkkal tért haza. A ballagás, amelyre egy arany nyakláncot kaptam csillagos medállal – ma is hordom. Hová lett „anyai nővérem” szerencsecsillaga? Miért kell ilyen nehéz megpróbáltatáson túlesnie? A büntetés nem azokat sújtja, akik rászolgálnak, tudhatnám már.

Úgy emlékszem a vele kapcsolatos múltra, mint más az édesanyjával töltött időkre. Számomra ő helyettesítette az édesanyát, akit kora gyermekkoromban elveszítettem. Minden percet, órát, évet köszönök, amit kis családjában tölthettem. Az idő előre haladtával már rendeződtek a viszonylatok – igazi testvérkapcsolat épült ki közöttünk.

Most minden lelassult, más a jelentése az időnek. Látogatástól látogatásig terjed. Immár szépen kitavaszkodott. Amikor testvérem idekerült, még csak kora tavaszt éltünk, még aludtak a fák, a fenyők viszont ugyanígy álltak, és a szél olykor erősen meglengette őket, hol üdvözöltek, hol búcsút intettek. Most az örökzöldeket körülveszik a virágos menyasszonyokra emlékeztető fák és bokrok. Mióta idejárok, egyre kevésbé esik nehezemre, hogy munka után feljöjjek, gyalog végigsétáljak a kórház bejáratához vezető úton. Mindent alaposan megnézek, fotózom, mintha mindent meg szeretnék őrizni, amit látok, hogy a szememben lássa nővérem a tájat, a természetet. Az ő tere leszűkül, minden téri beállítódás a mozgás korlátainak van kitéve. A táj az öröklét, a természet az idő múlása, ismétlődése, az évszakok megszokott ritmusa reményt sugall.

Nővérem hihetetlen akaraterővel igyekszik visszaállni a sorba. A kórházi létben mindennek más lett a jelentése. A műtét után, ahogy felmentem hozzá, el sem akartam hinni, hogy egy nap elteltével már önállóan kel fel, és helyezkedik el a kerekesszékekben, sőt már közlekedni is tud vele. Elámultam, milyen fizikai és lelki ereje van. Egyáltalán nem elcsépelt kifejezés az a bizonyos életösztön. Az a küszöb, amin túllépett nővérem, arra sarkallja, hogy ettől kezdve előre tekintsen, másrészt pedig a régvolt dolgok visszaidézésével valóságos utazást folytat. A helyváltoztatási nehézségekkel küszködő számára egy illúzió a sok helyszínváltás, kicsit a repülés érzetét idézi elő.

Mindig tevékenykedik, megvan a napirendje, melyet a kórházi lét szab meg –

itt is vannak kötelező mozzanatok és szabadidős elfoglaltságok. Amikor odaérek hozzá, szinte látom, hogy tekintete mennyire kapaszkodik belém. Mindig hálásan néz, és úgy érdeklődik a kinti világ felől, mint a végzet az édenből kirekesztett. Jó tudni, hogy mindig van nála valaki – fiam is rendszeresen eljön hozzá, és nagyokat beszélgetnek. Én csak bámulom gyermekem higgadt, tudatos, eszmélkedő világát. Mint, aki maga is épül a szerencsétlenséget látva.

A kórházi szobában természetesen megismerkedtem a többi sorstárssal is, akik szintén magától értetődőnek tekintik, hogy itt ezen a helyen egy sajátos baráti, sőt bizonyos mértékig családi viszony alakul ki beteg és beteg, beteg és látogatók között. Lám a sorsközösség még erőt is kölcsönöz az embernek – olykor arra is felvértez, hogy egymás elesettségéből energiát merítsen az ember, mert képes biztató szavakat mondani a másiknak. A barátságos kapcsolatok szinte rám ragadnak. Testvérem elújságolta, hogy írok, és ez ebben a közegben rendkívüli dolognak számít. Azóta is, ha újdonsült ismerőseivel beszélget, engem is beavatnak köreikbe. Üdvözölnek, mint régi kedves barátot. Van, aki olvasott is tőlem, és örömmel osztotta meg velem a véleményét.

Mióta feljárom Budakeszire, sok dolgot megfigyeltem. Kívül, belül tudatosan magamba építem a látottakat, a Szanatórium utcát, a barna kuttyust az egyik ház kerítése mögött. Rácsok mögül néz rám, kikíváncozik, szeretné, ha ott maradnék. Ugyanezt a tekintetet látom nővérem szemében, amikor távozom, és úgy elfacsarodik a szívem, mint mikor édesanyám egyedül hagyott Cegléden a kórházban – ekkor vették ki a mandulámat. Nekem ettől a naptól kezdve egy régi Vámosi-slágerről állandóan anyukám jutott és jut eszembe... „Járom az utam, a macskaköves utam ...Itt kísért anyám iskolába, szegény...” Ez a dal kísért minden búcsúzaskor, kivéve, ha más látogató is van. Akkor nem találkozom azzal az önkéntelenül mély sóvárgást küldő szemekkel. A hazakíváncozás, a megszokott napi élet, a régi rend utáni vágy mind ott csillog bennük. Jó ez a családi melegség. Minden rokon, barát összebeszélés nélkül megy, és csak azt találgatjuk, hogy éppen kivel futunk össze. Gizikének meglehet az az illúziója, hogy családösszetartó szerepe van.

Engem az is meglep, hogy tisztán, nyíltan képes beszélni arról, ami történt vele, nem várja el azt, hogy kerüljük a témát, természetesen válaszol mindenki kérdésére, el is mesélte, az eseményeket. Még egy kevéske öniróniát is képes tanúsítani, mikor arról van szó, hogy milyen cipőről vegyék a mintát a művétagkészítéshez. Annak is örülök, hogy még foglalkoztatja, milyen cipőt tud majd hordani. Igen, a jövő felé tekintő optimizmus erősebb, mint az elkeseredettség.

Itt a kórházban az élet a kívülállóknak rideg, idegen, lassú. Az arcokon ugyanaz a tekintet, ugyanazok a mozdulatok, az egymás iránti udvariasság, a sokszor erőt próbáló szenvedés látványa. A szépen felszerelt, modern, minden igényt kielégítő épület a lakók vagy vendégek egyforma sorsát zárja magába. A csendet a látogatók

és a magukban maradtak nyögése, olykor szenvedő kiáltása szakítja meg. A véletlenek folytán egymáshoz rendelt betegek nagy toleranciával kell, hogy rendelkezzenek. Ám az egymás iránti együttérzés minden kényelmetlenségen felülemelkedik. Néha kilépek a teraszra, amely a kórteremből nyílik, és beleveszek a budai hegyek panorámájába. A betegek itt mindig ezt látják, unalomig benne élnek a táj adta elzártságban. Bizonyára részletekig megtapasztalják az idő lassú múlását, amelyet az évszakváltás külső jeleivel mérhetnek. Gondolatban pedig lehet, hogy máshol járnak, sebesebb folyású vizekre eveznek, és ilyenkor a türelmük is rövidebb időre elegendő.

A társasági élet a folyosóra és a kórház bejárata előtti kis parkra korlátozódik. Mégis milyen nagy jelentőségű, hogy már nincsenek ágyhoz kötve, a helyváltogatás is – ha csak ilyen szerény módon is – már megtörténik a javuló tendenciát alátámasztva. Van, aki tévét néz, persze nem egyformán toleránsak az emberek itt sem; olykor csak a maguk érdekei szerint kapcsolgatják a csatornákat: azt kell nézni, amit ők akarnak. Gizike leginkább olvas, rejtvényt fejt, vagy éppen a rádiót hallgatja. A technikai járatlanság néha türelmetlenné teszi. Valószínűleg ő sem gondolta volna, hogy valaha ilyen nagy szerepe lesz életében a mobiltelefonnak. Ez a kapocs a külvilággal. Néha valamit megnyom a telefonon vagy a rádión, és persze nem működik, amíg egy férfiember vissza nem állítja eredeti helyzetébe.

Sógorom zokszó nélkül, végtelen türelemmel bánik velem. Egy rossz szó nem hagyja el a száját. Derűt, energiát áraszt, ezzel is segítve nővérem testi és lelki felépülését. S ha a sors kegyetlen is, áldott azért, mert egy ilyen embert rendelt nővérem mellé, aki elesettségében is támasza. Csendben, természetesen végzi azt a sok munkát, amit a különböző intézkedések és a felgyülemlett tennivalók diktálnak. Olyanok ők ketten, mint Philemon és Baucis, a két egymásért élő, egymást segítő öreg, akik befogadnak mindenkit, és szeretetükről tesznek tanúbizonyságot a görög mitológia szerint.

Most itt állok, és várom a buszt, de még egyszer felidézem a borostyánnal befuttatott kőkerítést, az előkelő villákat, a kedves kis kankalinokat a kórház parkjában. Felfigyeltem arra, hogy itt vannak olyan fák is, amelyeket az intézet dolgozói ültettek. Egy kerekesebb székely nyurga lány a virágokat fényképezi a kiserdőben. Szememben látom a mennyei extázis tüzét, mely egy pillanatra úrrá lett bágyadtságán. A madárfütty a fenyők mögül is idehallatszik üzenetet hozva drága betegeink felől. A busz megérkezik, végiggördülünk a budai hegyek szélén, emlékünkhöz pedig ott marad azokkal, akikért megtettük az idevezető utat.